

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ЗА 4. КЛАС ЗА РАЗШИРЕНА/ ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДГОТОВКА ИЛИ ЗАНИМАНИЯ ПО ИНТЕРЕСИ В 4. КЛАС

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Настоящата учебна програма по предприемачество¹ е предназначена за ученици от 4. клас. Тя допълва учебните програми по технологии и предприемачество за начален етап и способства за изграждането на устойчиви знания за икономиката, бизнеса и обществения живот и развива практически умения. Подходяща е за избираемите или факултативните часове (раздел Б и В на учебния план), както и за занимания по интереси. Допълнителните дейности по предприемачество компенсират ограничения брой теми и часове, предвидени в раздел „Професии и предприемачество“ на учебната програма по технологии и предприемачество и спомагат за по-ефективното развитие на предприемчивост и инициативност като ключова компетентност.

Целта на програмата е да формира разбиране за предприемачеството като процес на създаване на финансова, социална или културна стойност за другите и по този начин да развие у учениците личностни житейски умения като самостоятелност, постоянство, инициативност и увереност в собствените сили, част от ключовата компетентност инициативност и предприемчивост.

Темите в учебната програма са насочени към изграждане на начална икономическа култура и имат връзка с реалната предприемаческа дейност в области като управление, маркетинг, финанси, счетоводство. Терминологията е обяснена на достъпен език, съобразен с когнитивните особености на възрастовата група. Включени са и теми по финансова грамотност, които надграждат учебните програми по технологии и предприемачество за начален етап. Те са разгледани както през перспективата на личните финанси – печелене на пари, поставяне на цели и избор на форми на спестяване, така и на бизнеса – изчисляване на разходи, приходи, критична точка, печалба.

Очакваните резултати са съобразени с Рамката на предприемаческата компетентност – EntreComp (Bacigalupo, Kampylis, Punie, & Van den Brande, 2016) и са формулирани съгласно ревизираната таксономия на Блум от Андерсън и Кратуол (2001). Когнитивното ниво за всеки от очакваните резултати е посочено в скоби след него – запомня (З), разбира (Р), прилага (П), анализира (А), оценява (О) и създава (С).

Поради особеностите на обучението по предприемачество уроците (или заниманията) не следват възприетото със ЗПУО унифицирано категоризиране на видовете уроци в учебните програми по всички предмети, включително по технологии и предприемачество – за нови знания, за затвърдяване на новите знания и обобщение и за диагностика на входното и изходното ниво. Уроците в учебната програма по предприемачество са според класификацията

¹ Учебната програма е разработена за целите на педагогически експеримент в рамките на дисертационния труд на Магданела Делинешева на тема: „Дидактическа технология за развитие на инициативност и предприемчивост в избираемите дейности по технологии и предприемачество в началните класове“ с научен ръководител доц. д-р Николай Цанев, ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“, проведен през 2021 г. с 204 ученици от 4. клас в осем училища в страната.

на Цанев (2019). Той разглежда следните видове – 1) за овладяване на нова учебна информация; 2) за усъвършенстване и пренос на знанията и уменията, при които водещата дейност е „разбирането на информацията, нейното преминаване в опита на детето и преноса на знанията и уменията в нов контекст“; 3) за приложение и обобщаване и 4) за диагностика на резултатите от обучението. За да се отговори на спецификата на новия предмет технологии и предприемачество, той включва и още един вид урок – за икономическа подготовка.

Въпреки че тази класификация е предназначена главно за технологичното обучение, тя е в много голяма степен подходяща и за обучението по предприемачество. Описанието на основните дейности и задачи на учителя и учениците в тези видове уроци може да се приложи и към темите от областта на икономиката, финансовата грамотност и предприемачеството, без да е необходимо обособяване на отделен тип урок за тях. Това, което ги отличава от технологичните дейности, е само тематиката и прилаганите подходи като учене чрез правене, преживяване и откривателство, дори и в уроците за овладяване на нова учебна информация, както и акцентът върху екипната работа.

ИНИЦИАТИВНОСТ И ПРЕДПРИЕМЧИВОСТ (ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО) КАТО КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНОСТ

На обучението по предприемачество е възложена централна роля за изграждане на ключовата компетентност инициативност и предприемчивост (предприемаческа компетентност)². Най-важните предприемачески знания, умения и отношения, които учениците от тази възрастова група трябва да развият могат да се определят въз основа на ревизираната Европейска референтна рамка на ключовите компетентности (2018/С 189/01):

- Знания, свързани с начална финансова грамотност и разбиране за това как работи икономиката, знания за планиране и управление на прости процеси, познаване на собствените силни и слаби страни и овладени основни икономически понятия.
- Уменията, които следва да бъдат насърчавани, са насочени към развитие на творческо, иновативно и критично мислене, решаването на проблеми, работа както самостоятелно, така и в екип, вземане на финансови решения за разходи и стойност, ефективна комуникация.
- Отношенията (нагласите) са свързани с инициативност и действеност, активност, постоянство за постигане на целите, поемане на отговорност, съпричастност и грижа за хората.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ В КРАЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

- Оценява ролята на предприемачите в местната общност (О)
- Генерира идея за предложение, което носи стойност на другите (С)

² Съгласно Препоръка на Съвета от 22 май 2018 година относно ключовите компетентности за учене през целия живот, с която бе ревизирана Европейска референтна рамка, тя се нарича вече предприемаческа компетентност и включва знания, умения и отношения, необходими за успешна реализация в живота.

- Разработва бизнес модел (С)

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Глобална тема	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Понятия
Професии	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за професии в общността (З) • Описва своите умения и интереси (З) • Оценява своите умения и интереси като възможност за предприемаческа дейност (О) 	
Предприемачите и бизнесът	<ul style="list-style-type: none"> • Посочва различни видове бизнес в общността (З) • Разграничава предприемач и служител (Р) • Разказва за отговорностите на предприемача (Р) 	бизнес предприемач служител риск
Бизнес идея	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за различни видове иновации (З) • Идентифицира възможности за създаване на стойност със стока или услуга (А) • Генерира идея за създаване на стойност в продукт или услуга (С) 	иновация бизнес идея
Бизнес модел – маркетинг, ресурси, дейности, финанси	<ul style="list-style-type: none"> • Посочва потенциални клиенти (З) • Дава примери за взаимоотношенията между предприемачи и клиенти (З) • Избира канали за достигане до клиентите (А) • Представя в реклама стойността на предложението си за стока или услуга (П) • Проектира проучване на потребностите (С) 	клиент бизнес модел конкуренция
	<ul style="list-style-type: none"> • Избира необходимите ресурси за осъществяване на дейността (А) • Определя етапите в процеса на производство на продукта/предоставяне на услугата (А) 	ресурси производствен процес
	<ul style="list-style-type: none"> • Определя разходите за производството и продажбата на продукт или предоставянето на услуга (А) • Разграничава приходи и печалба (Р) • Посочва възможности за финансиране на бизнес идея (З) • Обобщава елементите на бизнес модела (С) 	разходи заем приходи печалба
Представяне на бизнес модел	<ul style="list-style-type: none"> • Представя аргументирано своя бизнес модел (С) 	

ПРИМЕРНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ

Програмата е предвидена за 34 учебни часа, разпределени както следва:

- 10 учебни часа за овладяване на нова учебна информация (за нови знания)
- 10 учебни часа за усъвършенстване и пренос на знанията и уменията (за

затвърдяване на новите знания)

- 2 часа за входяща и изходяща диагностика – след завършване на обучението по книгата и работните листове
- 12 часа за екипна работа по проект „Нашият бизнес“, от които 2 часа за представяне на резултатите от всеки екип.

МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ПРОВЕРКА НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Проверката на постиженията на учениците се извършва писмено чрез тестови задачи, съобразени с очакваните резултати за съответното когнитивно ниво, и устно – въз основа на представянето на разработения по екипи бизнес модел. Целта е не поставяне на оценка, а получаване на обратна информация за нивото на овладяване на включените теми и изградените компетентности и съответно поставяне на нови учебни цели при необходимост. Водещи критерии са: логическа последователност на стъпките, аргументирано описание на сегментите, развитие на първоначалната идея, презентационни умения – индивидуални и екипни.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Йоловски, Д. (2017). От традиционно бюджетиране към система за безбюджетно управление: еволюция или революция при иновациите в управленските счетоводни модели. *Катедра “Счетоводство и анализ” 1920 – 2017, Сборник научни статии*”.
- Съвет на Европейския съюз. (2018). *Препоръка на Съвета от 22 май 2018 година относно ключовите компетентности за учене през целия живот (текст от значение за ЕИП)*. ОJ С 189, 4.6.2018. Изтеглено на 10 октомври 2019 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0604%2801%29>
- Цанев, Н. (2019). *Дидактически основи на технологичното обучение в началното училище*. София: Веда Словена - ЖГ.
- Учебна програма по технологии и предприемачество за 4. клас*. (2017). Министерство на образованието и науката. Извлечено от <https://www.mon.bg/bg/28>
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Ред.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Addison Wesley Longman.
- Bacigalupo, M., Kamylylis, P., Punie, Y., & Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneur-ship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union. doi:10.2791/593884
- Delinesheva, M. (2019). Entrepreneurship education in the national curriculum for primary level in Bulgaria. *International Journal Knowledge*, 34(1), 277-282. ISSN 1857-923X (Printed) ISSN 2545-4439 (Online).
- Eberle, B. (1996). *Scamper: Games for Imagination Development*. Prufrock Press Inc.
- Osterwalder, A., & Pigneur., Y. (2010). *Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers (The Strategyzer Series)*. Hoboken, NJ: Wiley. Kindle Edition.

